

Zápis ze zasedání Výboru proti mučení a nelidskému zacházení

Datum: 15. 1. 2024 od 14 do 17 hodin.

Místo: Budova Úřadu vlády ČR v ulici Rytířská, místnost č. 201

Přítomni: M. Matiaško (předseda), Š. Černocká, K. Hlaváčová, P. Horák, L. Janků, M. Kaštyl, M. Svoboda, I. Svobodová, M. Jíša, L. Ouředníčková, A. Štefanidesová, L. Zamboj

Hosté: P. Forejt (MSP), D. Bareš (Policejní prezidium), F. Matula (Český helsinský výbor)

Sekretariát: M. Crha (tajemník Výboru), J. Machačka (tajemník Rady)

Program jednání:

1. Odložení účinnosti vyhlášky implementující standard CPT ohledně ubytovací plochy ve věznicích
2. Příprava novely trestního zákoníku ke zlepšení trestní politiky a odbřemenění věznic
  - a. Informace od P. Forejta z MSP
  - b. Možný podnět výboru ohledně termínu předložení návrhu vládě
3. Poznatky ze série návštěv vazebních věznic (informační bod M. Svobody)
4. Rozsudek V. proti České republice a úvodní poznámky k jeho implementaci (informační bod M. Kaštyla)
5. Transformace psychiatrické péče + Národní koncepce ochranného léčení (informační bod I. Svobodové)
6. Plánovaná návštěva Výboru pro prevenci mučení (CPT) Rady Evropy
7. Různé

Úvod

Předseda Výboru M. Matiaško zahájil zasedání a představil program.

K. Šimáčková Laurenčíková přivítala členy výboru i hosty a vyjádřila zájem dále se zabývat projednávanými tématy. Zdůraznila potřebu novely trestního zákona, která sníží míru nadužívání trestní represe. Zároveň zmínila potřebu jasného politického mandátu při přípravě národní koncepce ochranného léčení, což zatím chybí.

Odložení účinnosti vyhlášky implementující standard CPT ohledně ubytovací plochy ve věznicích

P. Horák představil důvody odložení vyhlášky implementující standard CPT. Vězeňská služba má ambici odklonit se od ubytování sovětského typu a snížit počet vězňů na celách. Problémem jsou ale finanční prostředky.

Zároveň již jsou naplňovány minimální standardy, v této vyhlášce jde o žádoucí standard. Důležitou změnou, která již proběhla, byla také změna výpočtu podlahové plochy. Do ní se nyní již nepočítá sanitární zařízení.

Účinnost žádoucího standardu by vedla k úbytku míst, což vzhledem k dnes omezené kapacitě nelze připustit. Také by to znamenalo stěhování vězňů mezi věznicemi. Roli hraje i trend počtu vězňů, který neočekávaně narůstal. Společně s konsolidací státního rozpočtu to vedlo k rušení tabulkových míst, personální situace ve Vězeňské službě je nepříznivá.

Odložení o 3 roky poskytuje prostor pro změny v trestní politice, která sníží počet vězňů. Při snížení počtu vězňů by přitom ale nemělo docházet ke snižování rozpočtu Vězeňské služby.

L. Ouředníčková zdůraznila, že bez zmíněných změn v trestní politice se kapacita vězeňských zařízení neuvolní a doporučení CPT nebude možno naplnit ani za 3 roky. Vyjádřila rovněž souhlas s tím, že snížení počtu vězeňské populace by nemělo vést k snížení rozpočtu VS, která je naopak, stejně jako další služby k práci s pachateli trestných činů, dlouhodobě podfinancovaná.

Upozornila rovněž na to, že řešením nedostatečné kapacity věznic není jejich zvětšování, naopak budoucnost je spíše v zařízeních menšího typu.

K. Šimáčková Laurenčíková uvedla, že se sešla s ministrem Blažkem a že novela trestního zákoníku by měla jít v nejbližší době do mezirezortního připomínkového řízení. Ministr reagoval pozitivně na prosbu, aby novela měla prioritu a byla přijata ještě za této vlády. Jsou do ní zakomponována doporučení Pracovní skupiny pro efektivní trestní justici. Zatím je potřeba dojednat kontroverzní bod trestání u návykových látek.

Transformace psychiatrické péče a Národní koncepce ochranného léčení

K. Šimáčková Laurenčíková připomněla podnět Rady vlády pro lidská práva, který byl podrobný a kvalitně zpracovaný. Zároveň se zeptala, jak postupují práce a zda může být ÚV ČR nápomocný. Zároveň upozornila, že některé úkoly v podnětu mají být splněny již do konce února.

I. Svobodová reagovala, že na realizaci bodů v podnětu pracuje Ministerstvo zdravotnictví a s kolegy z ÚZIS spolupracuje na možnostech na sběru dat a práci s nimi.

Dále popsala stav přípravy Národní koncepce ochranného léčení. V současnosti koncepce není zpracovávána, protože se příprava zasekla na mezirezortní úrovni. Zatím nevznikl strategický dokument, který by bylo možné schválit. Určitý směr určuje již Národní akční plán pro duševní zdraví. Jedním z plánů je zavést jednotný postup hodnocení rizik napříč psychiatrickými zařízeními, která nabízejí ochranné léčení.

Problémem je nedostatek kapacit, jak Ministerstva zdravotnictví, tak expertů. Také je problémem nesoulad v očekáváních mezi Ministerstvem zdravotnictví a Ministerstvem spravedlnosti.

I. Svobodová představila několik překážek při přijímání koncepce. Obtížné je nastavení financování péče v pobytových zařízeních a legislativní přesahy mimo rámec zdravotnictví. Je obtížné vyjasnit, co je součástí zdravotní péče a co je ochrannou společností. Pojišťovny například zřejmě nebudou chtít financovat některé administrativní úkony, fyzické zabezpečení, převoz pacientů, atd. Psychiatři též očekávají větší ochranu při poskytování péče. Specifickou výzvou je ochranné léčení osob, které nemluví česky.

M. Svoboda zdůraznil, že jde o systémové problémy, které je třeba řešit na legislativní a strategické úrovni a proto je klíčové nastavit konstruktivní spolupráci odpovědných rezortních týmů.

M. Matiaško navrhl, aby v tomto tématu Výbor přijal usnesení.

L. Zamboj popsal, že téma koncepce ochranného léčení se bezvýsledně řeší už větší množství let, sám by preferoval přijetí zákona o ochranných léčbách.

I. Svobodová zdůraznila, že téma musí být vnímané jako prioritní problém politickou úrovní. Je potřeba politický mandát a nadrezortní rozhodování.

M. Matiaško navrhl usnesení, které vyjadřuje nespokojenost nad absencí pokroku u Národní koncepce ochranného léčení, a které vyzývá ke vzájemné součinnosti ministerstev při přípravě harmonogramu.

M. Crha představil návrh usnesení v následujícím znění:

Výbor proti mučení a nelidskému zacházení vyjadřuje znepokojení v souvislosti s procesem přijímání Národní koncepce ochranného léčení, jejíž návrh dosud nebyl vládě předložen. Vyzývá proto ministra zdravotnictví a ministra spravedlnosti ve vzájemné koordinaci, aby do konce února 2024 stanovili harmonogram pro předložení návrhu koncepce. Zároveň Výbor žádá, aby byl do tohoto data o přijetí harmonogramu informován.

Hlasování o přijetí usnesení

Pro	12
Proti	0
Zdržel se	1

Usnesení Výboru proti mučení a nelidskému zacházení Rady vlády pro lidská práva ze dne 15. 1. 2024 ke vzniku Národní koncepce ochranného léčení **bylo přijato.**

Příprava novely trestního zákoníku ke zlepšení trestní politiky a odbřemenění věznic

Informace od P. Forejta z MSp

P. Forejt uvedl, že novelizace je založena na programovém prohlášení vlády, které konstatuje, že v u některých trestní činností je nadužívána trestní represe. Ze strany pana ministra je opravdu zájem na co nejrychlejším přijetím novely. Dochází ke změnám v obecné rovině ukládání sankcí, tak ve zvláštní části. Peněžité trest bude univerzální, tj. bude jej možné uložit za jakýkoliv trestný čin (to neznámá, že lze uložit samostatně). Má se rozšířit ukládání trestu obecně prospěšných prací a domácího vězení. Naopak by se mělo omezit používání tzv. prosté podmínky.

Ve zvláštní části má dojít k částečné dekriminalizaci a depenalizaci zanedbání povinné výživy. Tato změna má výrazný potenciál zmírnit zatížení soudů i vězeňské služby. Podobný efekt může mít úprava trestného činu krádeže, konkrétně recidivy. Nejkontroverznější část diskuze o novele se týká drogových trestných činů, kde je potřeba hledat shodu mezi týmem na Úřadu vlády a Ministerstvem spravedlnosti.

Rozdělení novely na více materiálů, aby bylo urychleno přijetí těch méně kontroverzních, se jeví nepraktickým, protože politická shoda je vzájemně podmíněná napříč návrhem.

V ideálním případě může dojít o snížení počtu vězňených osob o 4 000.

P. Horák potvrdil, že to je postačující pro přechod do žádoucího standardu CPT.

M. Matiaško navrhl, aby výbor maximálně podpořil tuto novelu, formou usnesení i podnětu. Zároveň by výbor mohl apelovat na rychlé přijetí.

P. Forejt uvedl, že pokud bude příští zasedání Rady vlády pro lidská práva v březnu, v případě plynulého koaličního jednání, by již novela mohla být v připomínkovém řízení.

Návrh usnesení

M. Matiaško představil návrh podnětu a usnesení Výboru.

Navržené usnesení zní:

Výbor proti mučení a nelidskému zacházení vyjadřuje podporu legislativní iniciativě Ministerstva spravedlnosti ohledně novely trestního zákoníku a trestního řádu, která reaguje na programové prohlášení vlády ohledně nadužívání trestní represe u jednání s malou společenskou škodlivostí.

Hlasování o přijetí usnesení

Pro	10
Proti	0
Zdržel se	2

Usnesení Výboru proti mučení a nelidskému zacházení Rady vlády pro lidská práva ze dne 15. 1. 2024 ke změně trestní politiky s ohledem na podmínky ve vězeňství **bylo přijato.**

Návrh podnětu

Navržený podnět zní:

Výbor proti mučení a nelidskému zacházení doporučuje Radě vlády pro lidská práva schválení následujícího usnesení.

Návrh usnesení Rady vlády pro lidská práva

Rada vlády pro lidská práva

- I. žádá ministra spravedlnosti, aby předložil vládě návrh novely trestního zákoníku, která bude obsahovat racionalizaci trestní politiky a opatření ke snížení počtu vězněných osob, a to nejpozději do konce června 2024.
a
- II. **doporučuje** ministroví spravedlnosti, aby tato novela obsahovala
  - a. zmírnění postihu za trestný čin zanedbání povinné výživy
  - b. zmírnění trestání recidivy u trestného činu krádeže
  - c. širší využívání alternativních trestů vůči nepodmíněnému odnětí svobody
  - d. a další změny v souladu s programovým prohlášením vlády ohledně nadužívání trestní represe u jednání s malou společenskou škodlivostí

Návrh usnesení vlády

Vláda ČR

- I. **bere na vědomí** usnesení Rady vlády pro lidská práva ze dne XX.XX.XXXX ke změně trestní politiky s ohledem na podmínky ve vězeňství
- II. **ukládá** ministroví spravedlnosti předložit vládě návrh novely trestního zákoníku, která bude obsahovat racionalizaci trestní politiky a opatření ke snížení počtu vězněných osob, v souladu s usnesením Rady vlády pro lidská práva, do konce června 2024.

Hlasování o přijetí podnětu

Pro	10
Proti	0
Zdržel se	3

Podnět Výboru proti mučení a nelidskému zacházení Rady vlády pro lidská práva ze dne 15. 1. 2024 ke změně trestní politiky s ohledem na podmínky ve vězeňství **byl přijat**.

M. Matiaško navrhl, aby odůvodnění k podnětu připravil mikrotým (L. Ouředníčková, M. Svoboda, P. Horák, M. Matiaško) v návaznosti na zasedání a zaslal jej ostatním členům Výboru k připomínkám. Cílem je mít podnět hotový do konce ledna.

Poznatky ze série návštěv vazebních věznic

M. Svoboda představil výsledky kontrol vazebních věznic, které se zaměřily na případy špatného zacházení. Jde o součást pravidelných kontrol.

Jedním z velkých témat bylo používání kamer. Ty jsou používány i v ubytovacích prostorách. Proto je potřeba stanovit jasná pravidla pro používání kamer a přístup k záznamům, což se v návaznosti na doporučení podařilo.

Dalším, zdánlivě triviálním ale v praxi důležitým tématem, byl přiděl spodního prádla na osobu, který by zdvojnásoben.

Kontroly se dále zabývaly množstvím světla v místnostech, nábytkem, ubytovací plochou, oddělením toalet, hygienou a dalšími tématy.

Jedním z výsledných doporučení je tvorba stavebně-technických standardů pro výstavbu věznic. To se zatím nepodařilo.

Prozatím se též nepodařilo zavést systém zaměstnávání obviněných, protože tato snaha narazila na množství komplikací, například krátkodobost pobytu ve vazebních věznicích.

Kancelář veřejného ochránce práv též klade důraz na srozumitelnost, což se týká zejména poučení obviněného. Formulovat poučení stylem otázek a odpovědí jej činí výrazně srozumitelnější i pro osoby, které jsou v situaci, kdy nejsou na vrcholu svých kognitivních schopností (např. kvůli stresu). Dobrá informovanost obviněných osob může pomoci eliminovat spory a agresivitu.

P. Horák informoval, že 123 kamer na uniformy je již v provozu a dalších 130 se pořizuje. Nový nábytek je ve všech celách pro výkon vazby. Zároveň potvrdil, že Vězeňská služba spolupracuje na vzniku stavebně-technických standardů a změně praxe poučování.

L. Zamboj navrhl, že pokud zaměstnávání vazebně stíhaných osob brání legislativní překážky, bylo by vhodné je odstranit a na téma nerezignovat. V minulosti některé věznice úspěšně zaměstnávaly vazebně stíhané osoby.

Rozsudek V. proti České republice a úvodní poznámky k jeho implementaci

M. Kaštyl popsal nový rozsudek ve věci V. proti České republice Evropského soudu pro lidská práva. Případ se týkal úmrtí pacienta v psychiatrickém zařízení důsledkem opakovaného použití taseru (v kombinaci s medikací). Současně soud shledal nedostatky při vyšetřování ze strany Generální inspekce bezpečnostních sborů. Členům Výboru byla rozeslána anotace případu.

Na rozrušeného a agresivního pacienta byla zavolána hlídka policie, protože si s ním personál nevěděl rady. Po neúspěšných pokusech o spoutání policista použil taser v distančním režimu. Taser použil třikrát. Následně sestra aplikovala sedativum. Ležící pacient byl poté otočen na záda a bylo zjištěno, že nejeví známky života. Byla přivolána GIBS.

Nepodařilo se zjistit přesnou příčinu úmrtí, mohla to být kombinace medikace, taseru a srdeční anomálie. GIBS proto případ odložila.

ESLP dospěl k tomu, že došlo k pochybení v procesní i hmotněprávní rovině. Dle soudu bylo možné předvídat, že pacient bude neklidný. Zařízení mělo být pro takový příklad vybaveno a měla být uplatněna deeskalační opatření. Policisté nebyli informováni o kontextu situace. Nevhodná byla poloha v leže na břiše i způsob použití taseru. Co se týče systémového nastavení, mimo krajní situace by nemělo docházet k povolání policie. Právní úprava by měla reflektovat zdravotní rizika použití taseru, zejména s ohledem na hospitalizované osoby pod vlivem medikace. Chybí také speciální školení pro zasahování v podobných případech a nastavení součinnosti zdravotního a policejního personálu.

Soud též shledal nedostatky v rámci vyšetřování. Policisté nebyli ihned po incidentu izolováni a vyslechnuti, záznamy o použití donucovacích prostředků byly nedostatečně konkrétní, výsledky policistů byly příliš formální a moc se nezaměřovaly na použití donucovacích prostředků, vyšetřování bylo úzké a neobjasnilo celý kontext.

Z hlediska implementace bude potřeba řešit materiální vybavení zařízení, koordinaci policie a zdravotnického personálu, používání taseru v kombinaci s medikací, školení personálu i policistů, účinné vyšetřování. Implementaci projedná kolegium vládního zmocněnce předběžně v květnu nebo červnu.

L. Zamboj se přimluvil za výraznější zaměření Výboru na téma špatného zacházení v zařízeních včetně pobytových sociálních služeb.

Plánovaná návštěva Výboru pro prevenci mučení (CPT) Rady Evropy

M. Crha informoval, že Výbor CPT v letošním roce navštíví Českou republiku. K návštěvě dojde nejdříve v dubnu. CPT požádal o dodání seznamu zařízení, kde může docházet k omezení svobody. Jde zejména o věznice, policejní cely, detenční zařízení pro cizince, psychiatrické léčebny, zařízení

---

v gesci MPSV a další. M. Crha bude žádat relevantní členy Výboru o součinnost při tvorbě tohoto seznamu. CPT očekává plný přístup do zařízení v průběhu návštěvy, proto Úřad vlády žádá o součinnost.

Různé

L. Zamboj připomněl, že v zápisu z minulého zasedání je slib Ministerstva zdravotnictví podat zprávu ohledně nucených sterilizací. Proto požádal, aby se téma otevřelo na příštím zasedání. Dále připomněl téma spolupráce KVOP a GIBS na informačním materiálu pro potenciální stěžovatele a téma metodiky pro rozpoznávání špatného zacházení.

M. Matiaško vyslovil zájem zahrnout tyto body na program příštího zasedání.

Závěr

M. Matiaško poděkoval za účast na zasedání a navrhl, že by příští zasedání mohlo proběhnout v druhé polovině března. To umožní navázat na uplynutí termínů v podnětu Výboru ohledně nedobrovolných hospitalizací.

***